

Sobieszkowski Bieg życia i prace
Polińskiego

23.990

INSTYTUT
BADAŃ LITERACKICH PAN
BIBLIOTEKA00-330 Warszawa, ul. Nowy Świat 7
Tel. 29-68-63

ROZMAITOSCI.

Bieg życia i prace naukowe Michała Pełki Polińskiego.

W dniu 31 miesiąca sierpnia bieżącego roku, w czasie grasującej choroby, w Wilnie, zakończył życie Michał Pełka Poliński. Uczeni warszawscy, corocznie w kilku ostatnich latach przyzwyczajeni byli oglądać tę poważną a sędziwą postać wysłużonego profesora, który troskliwie zbierał naukowe wiadomości, gromadził stare książki, numizmata, ryciny; przywoził je z sobą do Warszawy, zamieniał, nabywał, przyciem pomocy naukowej każdemu z potrzebujących chętnie udzielał. I ja miałem sposobność korzystać ze znajomości jego, i dla mnie niejedyn szczegół do historii nauk wyzwolonych na Litwie, skrzętnie gromadził i nadsyłał. W ostatnich zaś czasach, gdy zbieraniem żywotów pisarzy polskich żyjących i zmarłych zajmowałem się, uprosiłem go, aby artykuł o nim napisany przejrzał i dopełnił; takowy więc, zanim kto bliżej prace nieboszczyka znający, zasługi jego w świecie naukowym oceni, czytelnikom Biblioteki Warszawskiej tak jak dotąd w zbiorze swoim posiadam, udzielam.

Michał syn Modesta Pełka Poliński, ze szlachetnej wielkopolskiej familii pochodzący, urodził się w r. 1784 w dawnym województwie nowogrodzkim, a teraz gubernii grodzieńskiej w powiecie stonimskim. Nauki początkowe odbył w tymże powiecie w szkole gimnazjalnej, utrzymy-

B. W 1848 IV

wanej wówczas przez księży Bazylianów w Żyrowicach, a w wyższych naukach doskonalił się w b. uniwersytecie wileńskim, gdzie i stopień doktora filozofii otrzymał. Przez zamiłowanie w naukach, im się zupełnie poświęciwszy, w latach 18^{17/18} i 18^{18/19} kosztem rządu odbył podróż po Niemczech, Francyi, Szwajcaryi i Włoszech, szczególnie dla poznania urzędzeń tamecznych naukowych zakładów. Akademie: florenckie Towarzystwo Rolniczo-Ekonomiczne, padewska nauk i sztuk, paryzka filomatyczna, w Luce i b. warszawskie Tow. Przyjaciół Nauk, umieściły go w liczbie swoich członków. W uniwersytecie wileńskim przed wyjazdem za granicę wykładał matematykę czystą, a po powrocie z podróży, objął zaważoną po śmierci ks. Zacharyasza Niemczewskiego katedrę matematyki wyższej stosowanej. Przez lat dwanaście był także prefektem seminarjum nauczycielskiego, sposobiącego nauczycieli do gimnazjów i szkół powiatowych b. okręgu naukowego wileńskiego, oraz przez lat dziewięć dziekanem oddziału nauk fizycznych i matematycznych, które to obowiązki spełniał aż do zamknięcia uniwersytetu w roku 1832. Prócz tego bywał używany przez władze edukacyjne do układania i roztrząsania projektów rozmaitych urzędzeń. Niejednokrotnie wizytował szkoły i inne zakłady naukowe tak w Wilnie, jak i po guberniach; i po zamknięciu zaś uniwersytetu, mianowany prezydującym w komitecie tymczasowym szkolnym do wykonania przepisanych z tego powodu rozporządzeń względem wszystkiego, co było pod wiedzą uniwersytetu, który to obowiązek pełnił aż do ukończenia czynności i do zamknięcia komitetu w roku 1836. Za gorliwość i dokładność w wypełnianiu poruczonych mu obowiązków w rozmaitych czasach, zaszczycony został rangą Rady Stanu, orderem śgo Włodzimierza trzeciej i stój Anny drugiej klasy, znakiem nieskazitelnej służby za lat XXV, i otrzymał dożywotną pensją emerytalną zwyczajnego profesora uniwersytetu. Mieszkając ciągle w Wilnie i naukowemi pracami zajmując się, posiadał szacowny zbiór dawniejszych ksiąg polskich, oraz znaczne zbiory krajowych rycin, medalów

i monet różnych krajów, a szczególnie rosyjskich, polskich i azyatyckich.

Z dzieł, któremi Poliński piśmiennictwu polskiemu przysłużył się, rozprawy w przedmiotach fizyczno-matematycznych i dotyczące się zakładów naukowych, umieszczane prawie zawsze bezimiennie w pismach peryodycznych w Wilnie wychodzących; dzieła oddzielnie wydane, jako téż wszystkie które z druku wyszły lub w rękopiśmie przygotowane, albo nad któremi dopiero pracował, są następujące:

1) O Geodezyi. Wilno, 1816, w 4ce str. 58.

2) Początki Trygonometrii płaskiej. Wilno, 1816, w 8ce, str. 88. Wydanie drugie, powiększone tablicami logarytmów. Wilno. 1821, w 8ce, str. 106. Wydanie trzecie, powiększone tablicami logarytmów i wzorami trygonometrycznymi. Wilno, 1828, w 8ce, str. 98 i 60.

3) Traktat początkowy rachunku różniczkowego i całkowego przez S. F. Lacroix, przełożony na język polski z drugiego wydania r. 1806 przez ś. p. Zacharyasza Niemczewskiego, a podług trzeciego wydania w r. 1820 powiększonego przez samego autora, poprawiony i wydany przez Michała Pełkę Polińskiego. Wilno. 1824, w 8ce, str. 593, tablic 4. (W dziele tém na czele umieszczona jest „Krótka wiadomość o życiu Zacharyasza Niemczewskiego”).

4) Różne artykuły umieszczane w Dzienniku Wileńskim, najwięcej bezimiennie, jakoto:

a) Recenzja dzieła pod tytułem: Nauka matematyki obejmująca arytmetykę przez K. A. Konkowskiego. Warszawa, 1811, w 8ce, (w tomie I na r. 1816, str. 83—101 i 168—185).

b) Wyjątki z raportów podróży o zakładach naukowych w Niemczech, Francyi i Szwajcaryi (tamże na 1819 r. T. I str. 109—128, 231—269, 500—522, 668—688; na rok 1820 T. II, str. 410—424 T. III str. 16—34).

c) O Anabaptistach we Francyi mieszkających; tamże na r. 1823 T. II, str. 411—423, i inne drobne artykuły.

5) Wiadomość o znajdujących się w okręgu uniwersytetu wileńskiego funduszach czyli konwiktach na utrzymanie i edukacyą ubogiej młodzieży służących (umieszczona w Dzie-

jach Dobroczynności krajowej i zagranicznej na rok 1820, str. 609—617; tamże na rok 1821 str. 439—445, 2099—2113).

6) Różne artykuły umieszczone także bezimiennie w piśmie peryodycznym p. t. „Wizerunki i roztrząsania naukowe”, jakoto:

a) Dodatek bibliograficzny do dzieła: „Zbiór wiadomości do historyi sztuki lekarskiej w Polsce od czasów najdawniejszych aż do najnowszych, przez Ludwika Gąsiorowskiego, Tom I. w Poznaniu, 1839 r. w 8ce” (Poczet nowy drugi T. 12 str. 128—156. T. 13 str. 142—157).

b) O najpiérwszej w polskim języku drukowanej książce (tamże T. 15, str. 129—144).

c) Uzupełnienia do artykułu o Dyalogach wyprawianych po szkołach (tamże T. 19 i 20).

d) Niektóre dodatki do dzieła J. Kraszewskiego p. t. Wilno od początków jego do roku 1750, T. I—IV (tamże T. 24 str. 177—210) i inne rozmaite.

7). W rękopiśmie zostawił:

a) O pożytku z nauk matematycznych.

b) O Hydraulicce.

c) O przecięciach ostrogregowych.

d) O dziełach matematycznych.

e) Dodatki do dzieła p. t. „Historia Literatury polskiej przez Felixa Bentkowskiego, a szczególniej do rozdziałów IV, V i VI części trzeciej.

f) Spis książek od wprowadzenia druku aż do naszych czasów, wyszłych z drukarni, które istniały lub istnieją w Okręgu Naukowym białoruskim.

Tę ostatnią obszerną pracę, którą sędziwy starzec z zapalem młodzieńczej gorliwości zajmował się, miałem sposobność zbliżka oglądać; była ona już w roku zeszłym znacznie ku końcowi doprowadzona, wiele tam dzieł było bibliograficznie opisanych, o których nikt dotąd nie wiedział, wiele sprostowanych; nadzwyczajna liczba broszur starannie spisana, w ruskiem narzeczu wydane książki pilnie zebrane i mnóstwo innych szczegółów, które czyniły to dzieło choć-

by nieukończone, nawet teraz nader szacownym materia-
łem, a z którego spodziewać się należy, iż przywiązana
i światła rodzina nieboszczyka, stosowny uczyni użytek.

F. M. Sobieszczański.

<http://rcin.org.pl>

F

23.990